

GÉDERLAK

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV
2017

TARTALOM

Köszöntő	
Bevezetés	
Település bemutatása	
Településtörténet	
Táji, természeti környezet.....	
Településszerkezet	
Eltérő karakterű településrészek	
Térképi lehatárolás	
Az egyes településkarakterek arculati jellemzői	
Meghatározó építészeti, településképi, táji, természeti értékek	
A település minőségi formálására vonatkozó ajánlások	
Épületek és építmények	
Telekhasználat	
Közterületek.....	
Táji zöldfelületek	
Példaértékű megoldások	

BEVEZETÉS

A településkép a mindennapi élet lenyomata. Őrzi a hely múltját, kifejezi az ott élő emberek gondolkodásmódját. Egyfajta „nyitott könyv”, amit akarva-akaratlanul „olvasunk”. Még ha nem is tudatosan bennünk, de nagyon is világosan érzékeljük jelzéseit és a róla formált vélemény kihat mindennapi döntéseinkre. Jól ismerjük azt az érzést, amikor bizonyos helyeken céltalanul is szívesen időzünk, más helyeket viszont inkább elkerülünk. Ez az érzés nem véletlen.

A településkép befolyásolja életünket, hatással van ránk. Sok tekintetben a településkép által közvetített – pozitív vagy negatív – üzenet határozza meg a településünkhöz fűződő viszonyt. Kötődünk-e hozzá, megbecsüljük-e értékeit?

Elengedhetetlen megismerni és megérteni környezetünket ahhoz, hogy észrevegyük értékeit és magunk is értéket tudjunk létrehozni. El kell sajátítanunk az esztétikai minőség fontosságát szem előtt tartó szemléletet, mert felelősek vagyunk azért, hogy épületeink hozzájáruljanak településünk képének szebbé tételéhez.

Lakókörnyezetünk színvonala életünk minőségének egyik legfontosabb – még ha olykor figyelmen kívül is hagyott – feltétele. A minket körülvevő szép épített és természeti környezet nap mint nap örömmel szolgál, léleknedvesítő, s mintát ad a jövő nemzedéknek.

A Településképi Arculati Kézikönyv részletesen bemutatja a település és a karakteres településrészek arculati jellemzőit, építészeti és környezeti értékeit, majd javaslatokat fogalmaz meg a településkép formálására vonatkozóan. A kézikönyv elsősorban a települési döntéshozók és a lakosság tájékoztatását segítő, szemléletformáló kiadvány. Ennél fogva nem a kötelezően betartandó építési paraméterek meghatározása a célja, hanem a harmonikus lakókörnyezet kialakításához és védelméhez szükséges építettői szemlélet megerősítése. A szépségbe rejlő települési értékeket megőrző, erőforrásaival okosan gazdálkodó, innovációs lehetőségeket hatékonyan kihasználó településfejlesztéshez, településszépítéshez kíván segítséget nyújtani azáltal, hogy irányt mutat az építetőknek.

TELEPÜLÉS BEMUTATÁSA

TELEPÜLÉSTÖRTÉNET

A Duna bal partján, ártéri erdők között fekszik. A középkorban, a Duna szabályozása előtt a táj más arcát mutatta. Mellékágai behálózták a térséget vizenyős, mocsaras területet hozva létre. Az árvíztől való félelem sajátos feltételeket szabott az itt élőknek. Hatással volt a település szerkezetére és a lakosság életére is. A települések az enyhén kiemelkedő dombhátaakra épültek, amelyek viszonylagos biztonságot adtak az árvizek ellen. A mélyebben fekvő földeket, amelyek árvíz esetén víz alá kerültek, nem lehetett szántóföldként használni. Kevés megművelhető terület volt a falu határában, amely elősegítette egy sajátos paraszti kertkultúra kialakulását.

A település neve két település emlékét őrzi, Géderét és Lakét. Géderen premontrei prépostság működött az ócsai monostor leányegyházaként a 13. században. A tatárok nagy pusztítást végeztek a Duna-Tisza közén, de Kalocsa és a környékbeli, Duna menti falvak jobban meg tudtak bújni a mocsarak és az ártéri erdők között. 1529-ben a szerzetesek elmenekültek a monostorból az átvonuló török hadak elől. A falu a török uralom alatt is létezett és csak a török uralom végére néptelenedett el. Az állattenyésztés volt a fő bevételi forrás, de jelentős volt a sertéstartás is. A kertekben vöröshagymát, fokhagymát, lencsét, káposztát ültettek. A mocsaras, mélyebb fekvésű területek alkalmasak voltak ipari növények, mint lenmag és kender termesztésére. A kevés szántóföld miatt a gabonatermesztés elhanyagolható volt. A két település közül Lak volt gazdagabb. A falvak pusztulása a 17. század végén kezdődött el, amikor állandósultak a harcok a meggyengült oszmán birodalommal szemben. Megnőttek a lakosság terhei, amely elindított egy nagyarányú elvándorlást. A két település elnéptelenedett a török kor végére, először Géder, majd a gazdagabb Lak. A prépostság sem kerülhette el a pusztulást, de romjai még látszottak a 18. században. Alapja még ma is látható, mert az 1808-ban épült új géderlaki templom a prépostság romjaira épült rá. A települések egykori határait a környékbeli népek fogták művelés alá. A kalocsai érsek nehezen tudta érvényesíteni földesúri jogait, amely nemegyszer pereskedéshez vezetett a két fél között. A települések még a felszabadító háborúk pusztításait sem tudták kiheverni, már újabb harcok robbantak ki II. Rákóczi Ferenc vezetésével 1703-ban. A Szatmári békével 1711-ben lezárult egy több évtizedes háborús időszak és békésebb évek köszöntöttek be. Elkezdődött a lakatlan területek benépesülése, egyrészt visszatért az elmenekült lakosság, másrészt nagyarányú „népvándorlás” kezdődött el a jobbágyság között, akik kedvezőbb feltételt keresve menekültek el a földesúri terhek elől. Az elpusztult, lakatlanná vált településeken nagyobb szabadságot kaptak és volt elég megművelhető föld is. 1715-1720 között Lak újratelepült, de állandó lakossága nagyon kevés volt, mert lakói gyakran tovább mentek, helyükbe pedig újak érkeztek. A betelepülő lakosság nagy része Pest-Pilist-Solt vármegye északi részéről érkeztek, de jöttek a Felvidékről és Dél-Magyarországról is. A 18. században továbbra is az állattartás játszotta a főszerepet, ezen belül is a szarvasmarha- és a sertéstenyésztés. Gabonatermesztés a pusztákon folyt, mert a település határában – fekvése miatt – kevés megművelhető földterület volt. 1859-ben Géderlakhoz tartozott Péterföld, Pusztalak, Terhel major és Marcsa puszta. Péterföld pusztája birtoklásáért állandó vita folyt Géderlak és Szentbenedek között. 1832-ben

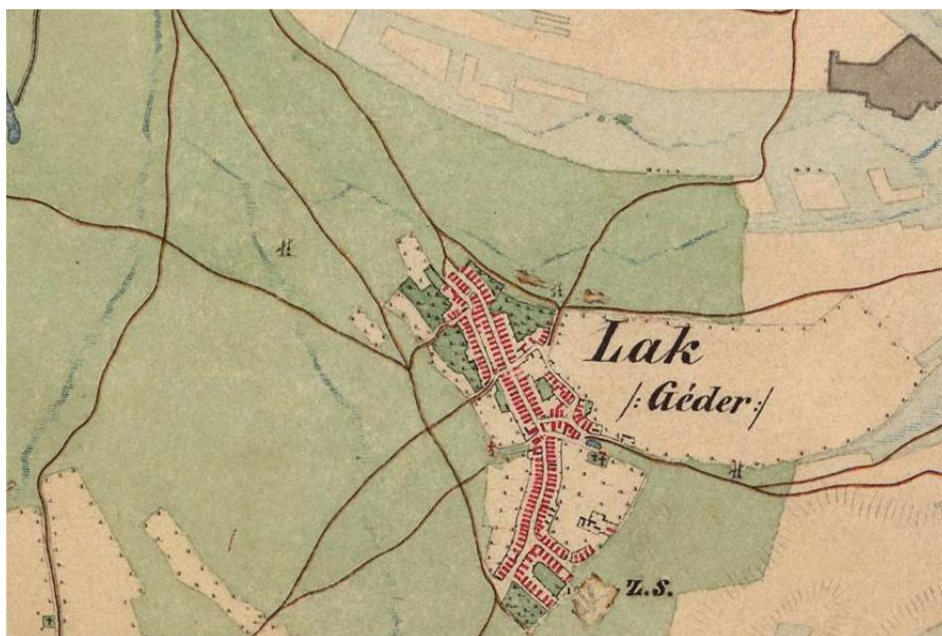
Géderlak főkáptalani tulajdonba került, amikor elkülönítették az érseki és a káptalani tulajdont.

Az 1870-es években megkezdődött az ártéren fekvő szántók, legelők feltörése gabonatermesztés céljából. Ezt a rendszeressé váló vízszabályozási munkálatok tették lehetővé. A bal parti töltések megépítésére 1825-1830 között került sor. 1825-ben Géderlakot, Szentbenedeket és Uszódot új töltés védte a Duna áradásától. Az 1838-as nagy árvíz után vett nagyobb lendületet a folyó kanyarulatainak átvágása, hogy elejét vegyék a további áradásoknak. A folyószabályozás után a Duna mellett új töltések épültek, amelyeket folyamatosan magasítani kellett. 1862-ben jeges ár sújtotta Kalocsát és a környező településeket köztük Géderlakot, ahol a víz körülvette a templomot és megrepesztette a falát. A víz nem kímélte a plébánia épületét sem. Az árvíz elvonulása után töltéserősítési munkálatok kezdődtek. Az 1870-es évekre a folyószabályozás, az új magasabb töltések hatására csökkent az árvizek száma, így lehetőség nyílt a szántófield arányának növelésére.

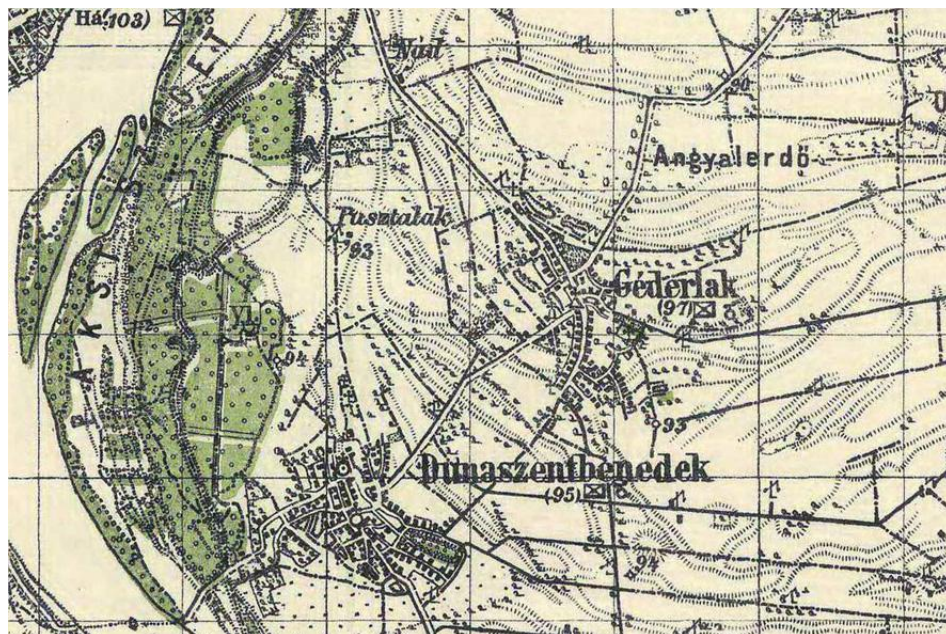
A 20 század elején a mezőgazdaság továbbra is jelentős maradt. A géderlaki polgárok a búza és a kukorica mellett fokhagymát, burgonyát, sárgarépát és petrezselymet termesztettek. Jelentős volt a fűszerpaprika termesztés is. 1830-as évek elején malom is épült a településen.

Az Első Katonai Felmérés 1780-as évek (Forrás: www.mapire.eu/hu)

Második Katonai Felmérés 1860-as évek (Forrás: www.mapire.eu/hu)

Katonai Felmérés 1941 (Forrás: www.mapire.eu/hu)

TÁJL, TERMÉSZETI KÖRNYEZET

A község területe a Kalocsai-Sárköz kistájhoz tartozik. A Solttól Bajáig húzódó, orsó alakban kiszélesedő majd elkeskenyedő kistáj egykor teljes egészébe a Duna ártere volt. Az ismétlődő elöntések a folyóhoz közeli területek mellett a távolabbi, mélyebb fekvésűeket is érintették. A domborzati adottságok miatt a Kalocsai-Sárköz északi részén a mederből árvízkor kilépő vizek elárasztották a területet, majd az öblözet déli felén az összegyűlő belvizekkel együtt megrekedtek, és csak alacsony vízállás esetén tudtak lassan visszafolyni a Dunába. Ezért a Kalocsai-Sárközt nem elsősorban az élő vizek, inkább az állandó mocsarak jellemezték.

Az ártér sajátossága, hogy a folyó szomszédságában terült el a magas ártér, tőle távolabb, a Duna-Tisza közti hátság lábánál pedig az alacsony ártér, melynek széles mocsara szigetként zárta körbe a területet. Ennek következményeként a változatos és sűrű vízrajzának jellegzetes formái azok a fokok és hosszan kanyargó széles erek, melyek a folyam árvizét szállították az alacsony ártérre, majd az apadás beállta után vissza a Duna medrébe.

A település határát mutató műholdfelvétel (Forrás: www.mepar.hu)

A tájegység felszínformáit a vízrendezések befejeződéséig elsősorban a Duna medréről kilépő árvizek alakították. Jellegzetes felszínformák az egykori Duna-medreket kísérő teraszmaradványok, a lefüződött, elhagyott mederrészek és a lefolyástalan ártéri laposok.

A települések a magas ártér területén, a környezetükből kisebb-nagyobb mértékben szigetszerűen kiemelkedő hátakvízmentes térszínein jöttek létre. Az ártér sűrű vízhálózata fölé emelkedő ákvízmentes hátakv az emberi megtelepedés kiváló térszíneinek bizonyultak. A vízívilág védelmet nyújtott a településeknek, búvóhelyként szolgáltak a háborús időszakokban, gazdag halállományuk táplálékot adott, és nem utolsósorban közlekedési útvonalat is jelentett a gyakran járhatatlan vidéken.

A Duna völgy nagy része az ákvízmentesítésekig ártér és kiterjedt mocsárvilág volt. Az itt letelepedő emberek együtt éltek a folyó évszakos változásával. Életmódjuk alkalmazkodott a táj adottságaihoz. A Duna sajátos mederveviszonyai miatt azonban gyakran kellett szembenézniük pusztító katasztrófákkal is. A kavicsfordalékba beágyazott stabil medervefeneket Úszód alatt laza iszapos fordalék váltja fel, melyben a folyó folyása lelassult és a folytonosan kóborló kanyarulatok keletkeztek. A bizonytalan folyómeder és a lelassuló folyás miatt gyakoriak voltak ebben a térségben a nagy károkat okozó jégtorlódások.

A Duna mentén már a XVIII. század második felétől emeltek védőgátakat, azonban a terület ármentesítése csak 100 év múltán valósult meg. A XIX. században a térségben több kanyarátvágás, jelentős töltésképzés, számos vízfolyásrendezés (csatornákialakítás) és mocsárlecsapolás történt. A folyamszabályozás óta a mocsaras hajdani Duna-medrek, holtágak mélyedései mind szárazra kerültek. Az egykori vizes kaszálók helyét pedig szántóföldek foglalták el. A lecsapolási munkálatok negatív következménye volt a korábbi ártérület egyes részeinek elszikesedése.

Géderlak és környéke madártávlatból

Növényvilág:

A táj egykori növényzete a felszín magasságához és az elöntés gyakoriságához igazodott. A Duna mentét ártéri erdők és mocsarak borították. A folyótól távolabb fekvő, ritkább elöntésű, magasabb felszíneken keményfaligetek álltak, a mélyebb részeket behálózó vízfolyásokat mocsári növényzet kísérte, az ármentes hátakvon pedig száraz sztyeppi és erdőssztyepp-vegetáció uralkodhatott.

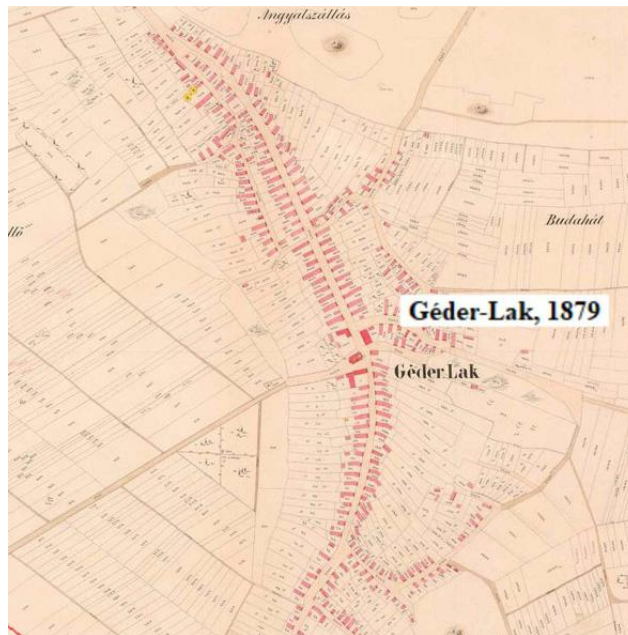
A Duna hullámtér ártéri növényzete a szabályozások miatt elkeskenyedett és sokat veszített egykori változatosságából. Leginkább puhafás, fűznyár ligeterdő jellemzi, melyet a partokon és a szigeteken bokorfüzes társulások egészítenek ki. A magasabb térszíneken keményfás ligeterdő maradványok találhatók. Legelterjedtebb társulása a tölgy-kőris-szil ligeterdő, ahol a kocsányos tölgy keveredik a magyar kőrissel és a vénic szillel. Ezek az erdők fejlett cserjeszinttel (pl. ligeti szőlő, jerikói lonc) és gazdag lágyszárú szinttel rendelkeznek. Az ártéri rétek ritkák, csak a gátak mentén vannak túlélő foltjaik. A mentett oldalon a hátaik korábbi tölgyesei teljesen, a sztyepprétei szinte teljesen elpusztultak, helyüket átvették a termesztett növények.

Területhasználat:

A Duna völgyének legtermékenyebb és legszebben művelt térsége a Duna mente. A gátakkal védett korábbi magas ártér különösen jó termőhelyi adottságokkal rendelkezik, amit napjainkban szinte kizárólagosan szántóműveléssel hasznosítanak. Az eredeti természetes növényzetből alig maradt hírmondó. A szántóföldi kultúrtájhoz képest éles kontrasztként jelenik meg a Duna és partjának természetközeli sávja. A gátakon belül füzesek és fűz-nyár ligeterdők kísérik a folyót, melyek fontos részét képezik az országos ökológiai hálózatk.

TELEPÜLÉSSZERKEZET

...

Kataszteri térkép 1879 (Forrás: www.mapire.eu/hu)

...

...

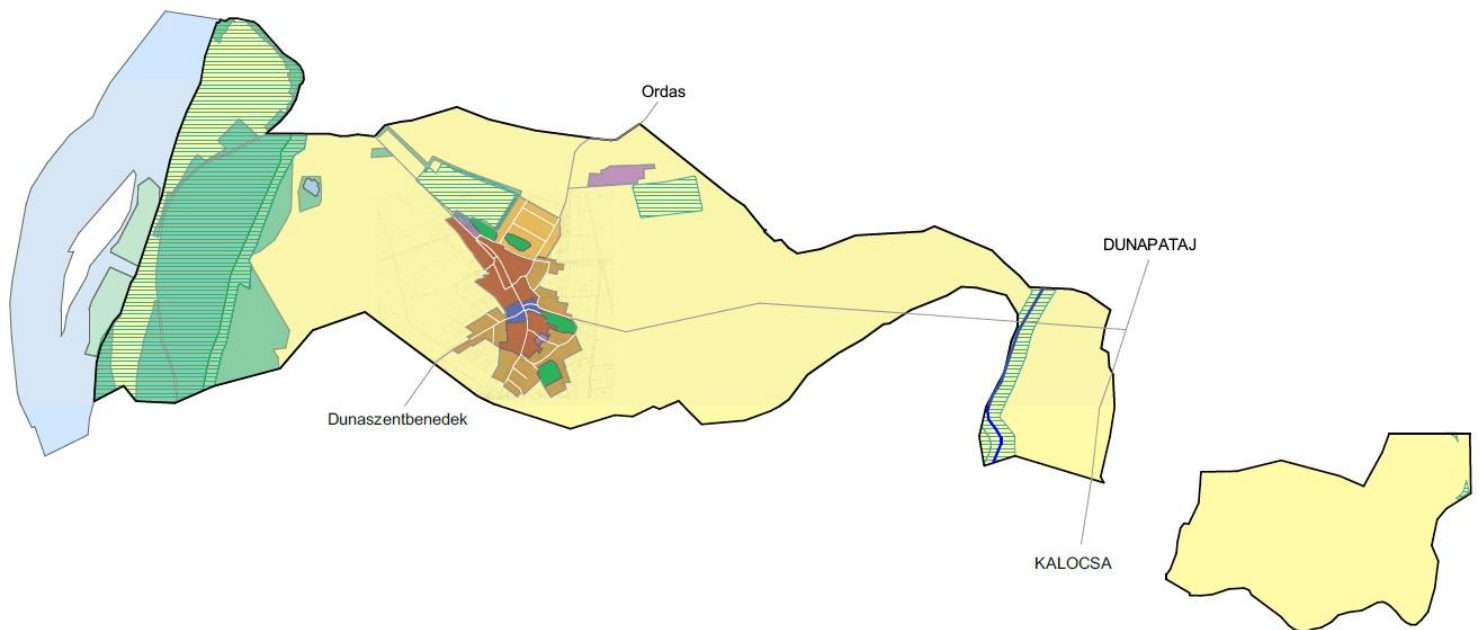

A belterületet mutató műholdkép (Forrás: www.mepar.hu)

ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRSZEEK

TÉRKÉPI LEHATÁROLÁS

A közigazgatási terület karaktértérképe

JELMAGYARÁZAT

- Településközpont karakter
- Belső falusias lakóterület karakter
- Külső falusias lakóterület karakter
- Mérnöki osztású lakóterület karakter
- Gazdasági terület karakter
- Települési zöldterület karakter
- Szántóföldi mezőgazdasági karakter
- Természeti terület karakter
- Erdő
- Gát
- Duna

A belterület karaktértérképe

M = 1:10 000

0 100 200 300 400 500 m

JELMAGYARÁZAT

- Településközpont karakter
- Belső falusias lakóterület karakter
- Külső falusias lakóterület karakter
- Mérnöki osztású lakóterület karakter
- Gazdasági terület karakter
- Települési zöldterület karakter
- Középület

AZ EGYES TELEPÜLÉSKARAKTEREK ARCULATI JELLEMZŐI

Településközpont karakter

...

A településközpont madártávlatból

Intézmények a Dunaszentbenedeki út mentén

Szent László katolikus templom

A templom mellett elhelyezkedő községháza

Középületek a Dunaszentbenedeki út mentén - Faluház

*Középületek a Dunaszentbenedeki út mentén – Sportcsarnok
Bejárata a jellegzetes barokk oromzatos lakóházakat idézi*

Középületek a Dunaszentbenedeki út mentén – Szent László Általános Iskola

Középületek a Dunaszentbenedeki út mentén - Óvoda

Tájháza a Szent László téren

A településközpont látképe a Millenniumi parkból

Belső falusias lakóterületi karakter

...

Virágágyásokkal és tujasorral szegélyezett Kossuth Lajos utca

Öreg lakóházak a Kossuth Lajos utcán

A főutcával párhuzamos Dózsa György utca 1970 körül épült házsora

Napjaink lakóháza

Külső falusias lakóterületi karakter

...

A XX. század második felében beépült utca (Kalocsai utca)

Hagyományos fésűs beépítésű utcakép (Jókai utca)

Foghíjas utcarészlet régi falazott kerítéssel és gondozott útszéli zöldsávval

Mérnöki osztású lakóterületi karakter

...

Szabályos utca- és telekszerkezet változatos beépítéssel (Rákóczi Ferenc utca)

1960-as években épült lakóház új tetővel

Gazdasági karakter

...

Ipari telephely a Kossuth Lajos utca északi végén

Új gyártócsarnok a Berek majorban

Települési zöldterület karakter

...

Millenniumi emlékpark a falu központjában

A temetőbe vezető út

A temető melletti mély fekvésű területen kialakított park

Zöldterület a Kossuth Lajos utca és az Ordasi utca sarkán

Mezőgazdasági karakter

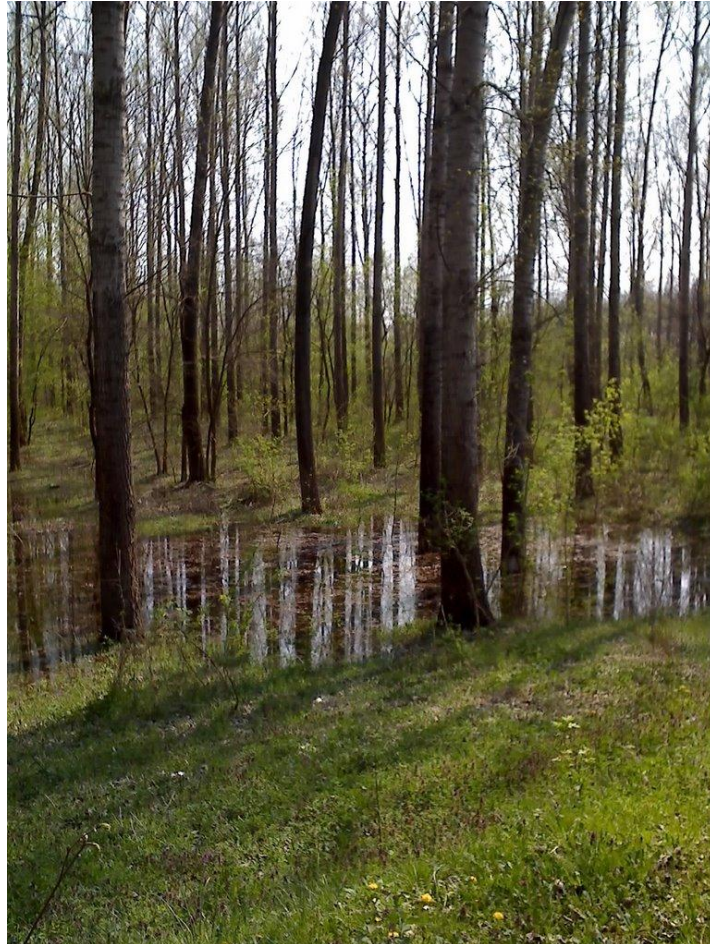
Géderlak határának döntő része mezőgazdasági művelés alatt áll. A területen elsődlegesen nagytáblás szántóföldi növénytermesztés folyik. A parcellák szabályos rendszerben fedik le a tájat.

Nagytáblás szántóföldi művelés alatt lévő mezőgazdasági terület

Természeti terület karakter

A település nyugati határában 1-1,5 km széles dunai ártár terül el. A gátakon belül az ártéri erdők és rétek természeti környezete a meghatározó.

Vizjárta ártéri erdő

MEGHATÁROZÓ ÉPÍTÉSZETI, TELEPÜLÉSKÉPI, TERMÉSZETI ÉRTÉKEK

ÉPÍTÉSZETI, TELEPÜLÉSKÉPI ÉRTÉKEK

Katolikus templom (Kossuth Lajos utca 93.)

A XVIII. században a községnek nem volt temploma, így a hívek a közeli szentbenedeki templomba jártak misét hallgatni. A laki katolikusok 1802-ben kérték Kollonich László érseket, hogy engedélyezze egy templom építését, amely 1808-ra el is készült. Alapja a régi premontrei templom romja lett.

A késő barokk templom szabadon álló, egyhajós, egyenes szentélyzáródású. Téglalap alakú hajójához és szentélyéhez a szentély végében csatlakozik a hajónál keskenyebb, téglalap alakú sekrestye. A keleti főhomlokzatát a kiskiülésű rizalit határozza meg. Felületét vakolt falsávok, lizénák tagolják, oromzata barokkos ívelésű, mely a torony alatt timpanonnal záródik.

Tájház (Szent László tér 8.)

Lakóház (Rákóczi Ferenc utca 24.)

Lakóház (Ordasi utca 23.)

Lakóház (Kossuth Lajos utca 12)

Lakóház (Kossuth Lajos utca 108)

Malom (Dunaszentbenedeki út 16.)

Emlékmű (Kossuth Lajos utca)

Kereszt (Kossuth Lajos utca)

Kereszt (Kossuth Lajos utca)

Kereszt (Kossuth Lajos utca 147.)

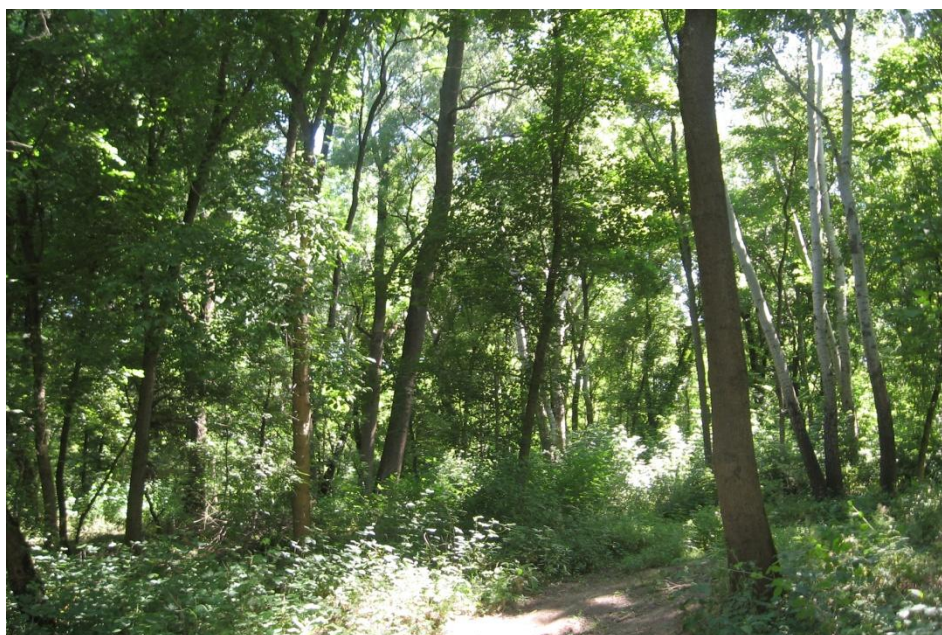
TERMÉSZETI ÉRTÉKEK

Egykor az egész területre jellemző ártéri vegetáció napjainkra a gátak keskeny sávja közé szorult. A vízjárta érintetlen tájra ma már csak a Duna keskeny ártere emlékeztet. Az ártér legfontosabb értéke, hogy összefüggő természetközeli területet alkot, ezáltal különböző, egymástól elszigetelt folyó menti életközösségeket köt össze, azaz ökológiai folyosó szerepet tölt be.

A községhez tartozó dunai ártér az Európai Natura 2000 hálózathoz tartozó „Tolnai Duna Különleges Természetmegőrzési Terület” része. Jellemző növénytakarságai:

- hullámtéri természetes és természetközeli állapotú fűz-nyár ligeterdők
- zátonyokon természetes úton kialakult füzes élőhelyek (zátonyfüzesek)
- maradvány jellegűvé vált keményfás ligeterdő foltok
- unikális jellegű löszpusztagyep foltok
- kékperjés láprétek

A terület erdőállományaiban nagy számban fordulnak elő közösségi jelentőségű fészkelő madárfajok. Az idős, odvas fákból álló ligetredők több ritka denevérfajnak is élőhelyet nyújtanak.

Ártéri erdő

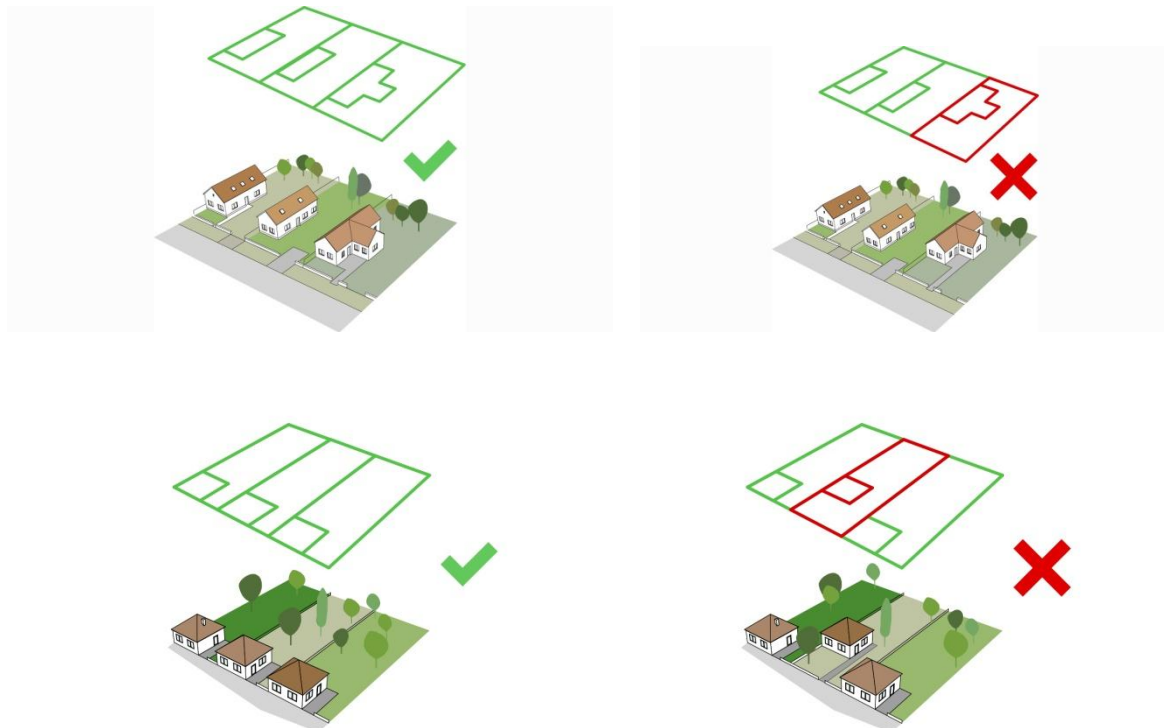
A TELEPÜLÉS MINŐSÉGI FORMÁLÁSÁRA VONATKOZÓ AJÁNLÁSOK

ÉPÜLETEK ÉS ÉPÍTMÉNYEK

- A beépítésre szánt területen építményt, építményrészt a környezet adottságainak és értékeinek figyelembevételével, ahhoz illeszkedve kell megvalósítani.

Lakóépületek

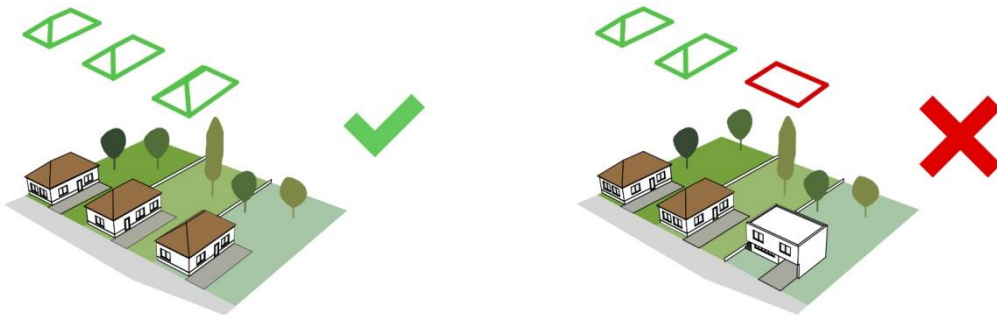
- Az épületek telken belüli elhelyezése az utcában kialakult állapothoz igazodjon.

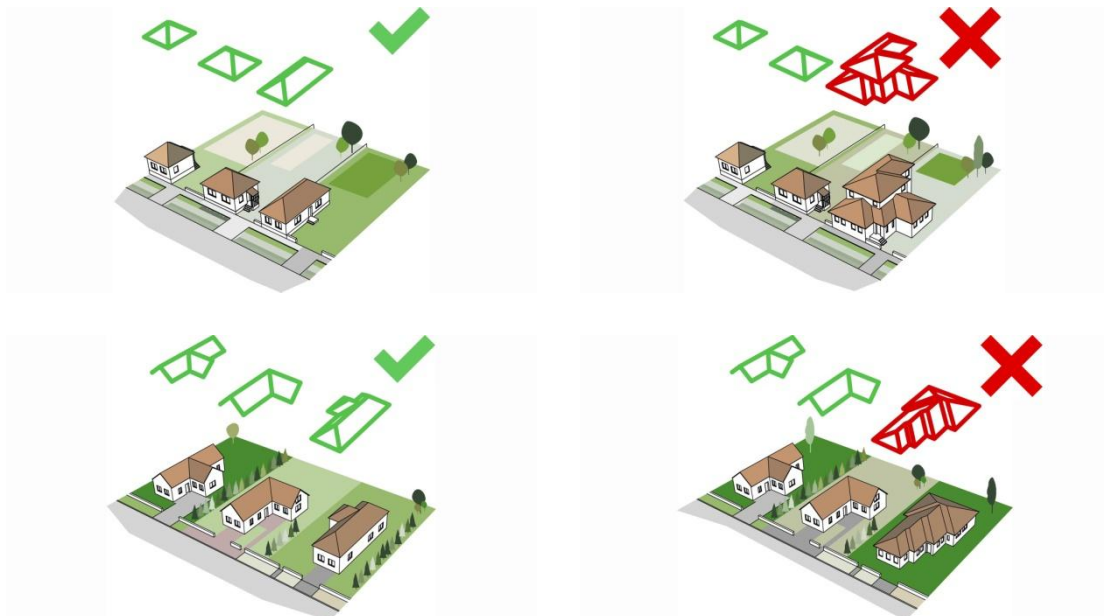
- A melléképületek – a jellemző oldalhatáros beépítésnek megfelelően – a lakóépület mögött, a telekhatáron legyenek elhelyezve.
- Melléképület ne kerüljön az utcafrontra.
- A településen a földszintes épületek jellemzőek, ezért az alacsony beépítési magasság megtartása javasolt.

- A települési hagyományok és az utcaképi illeszkedés miatt javasolt a magastető alkalmazása.

- A túlzottan összetett tetőidom és mediterrán jellegű emeletráépítés idegen a faluképben, az egyszerű tetőforma biztosítja leginkább a környezeti illeszkedést.

- Az épületgépészeti elemek (pl. klíma kültéri egység) ne, vagy csak rejtetten jelenhetnek meg a közterületről látható homlokzati felületen.
- Napelemek elhelyezése esetén a közterületről látható tetőfelületnek csak arányos részét foglalják el a panelek.

Üzemi épületek

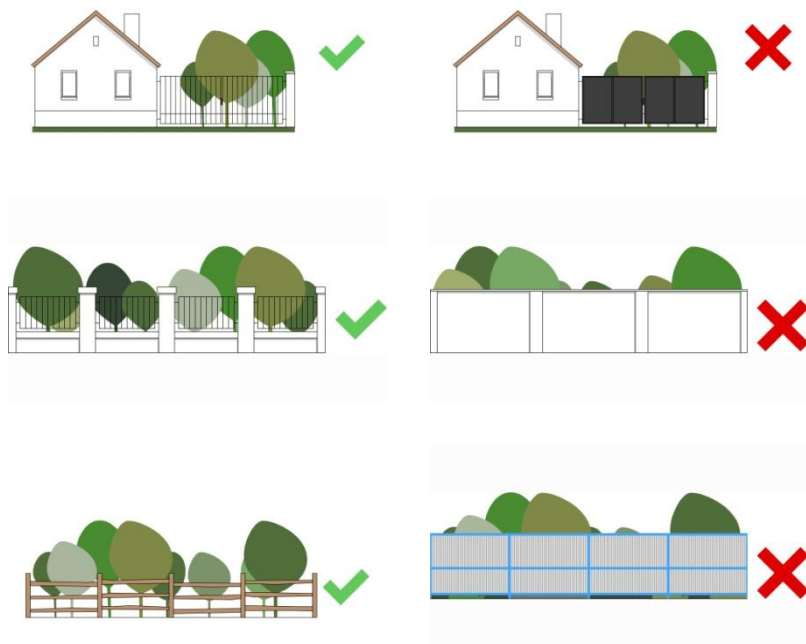
- Az épület formai megjelenése fejezze ki annak gazdasági, funkcionális jellegét.
- Egyszerű épületszerkezeti megoldások alkalmazása és korszerű anyaghasználat javasolt.

Kerítések

A kerítések az utcakép legfontosabb épített kiegészítő elemei. A vagyonvédelmi funkció mellett fontos térformáló szereppel is bírnak. Igényes építészeti kialakítással az épületekkel egyenrangú esztétikai értékűvé válhatnak.

Jellemző a kerítések áttört, az udvara, kertre szabad belátást engedő kialakításában, azonban a zárt hatású tömör kerítés sem idegen a faluképtől. Ez utóbbi alkalmazása a településmag sűrűbb beépítésű részén elfogadható alternatíva.

- A kerítésekre is igaz az az általános ajánlás, hogy kialakításukban, anyaghasználatukban, magasságukban a környezetben jellemző adottságokhoz illeszkedjenek. Természetesen ez nem jelenti azt, hogy a szomszéd kerítését kell másolni.
- Javasolt falazott pillérek között áttört mezőkből álló kerítések építése.
- A kerítések magassága ne haladja meg a szemmagasságot.
- A kerítésmező anyaga lehet fémháló, faléc vagy deszka. A drótháló és a tömör fémlemez az utcafronton kerülendő.
- A kerítéskapu kialakítása és anyaghasználatuk igazodjon a kerítés többi részéhez.

TELEKHASZNÁLAT

- A telekhasználat tekintetében ajánlott megőrizni, illetve újraéleszteni a falusi jelleg minden pozitív vonását: az erős zöldfelületi beágyazottságot és (háztáji) gazdálkodást.
- A lakóingatlanok esetében telken belüli többszintes növénytelepítés ajánlott.
- Ajánlott az őshonos vagy tájhozonyos növények (pl. gyümölcsfák) ültetése.
- A tájidegen örökzöldek (pl. tuja, ezüstfenyő) ne legyenek egyeduralkodó növényei a kertnek.

KÖZTERÜLETEK

A település utcáitól és tereitől nem csak azt kérjük számon, hogy lehetővé tegyék a biztonságos és kényelmes gyalogos illetve autós közlekedést, hanem azt is, hogy az utcán tartózkodva jól érezzük magunkat. A kellemes közérzetet kialakulását alapvetően befolyásolja az utcakép elemeinek egyedi minősége és arányos, harmonikus összképe. Ebben egyaránt szerepet játszik az útburkolat és járdaburkolat kialakítása, a zöldsáv jellege, a kapubehajtók megjelenése, a csapadékvíz-elvezetés módja, a közvilágítás és energiaszolgáltatás oszlopainak elhelyezése stb.

- Általános ajánlás, hogy kerülni kell az egyes ingatlanok előtt az utcakép egységét figyelmen kívül hagyó, diszharmóniát keltő megoldásokat.

Járdaburkolatok

- A járdafelületek egy adott utcaszakaszon alkossanak egységes, homogén felületet. Az egyes magáningatlanok előtti eltérő szélességű, anyagú vagy tagolású járdafelületek ötletszerű megjelenésükkel rendezetlen képet nyújtanak, a teljes utcaképre romboló hatásúak. Ezért a járdaburkolatok felújítása mindig egységes koncepció alapján történjen.
- Egy burkolat akkor esztétikus, ha harmonikusan illeszkedik környezetébe és nem akarja túlerőltetni, túlhangsúlyozni önmagát.
- Frekvenciált helyeken ajánlott kiselemes burkolatok használata. A kiselemes burkolatok nagy előnye műszaki szempontból, hogy viszonylag könnyen javíthatók, elemei bármikor visszahelyezhetők, újraigazíthatók.

Vízvezetés

- Az útburkolatról és a járdáról összegyűlő csapadékvíz szikkasztásáról vagy elvezetéséről minden esetben gondoskodni kell.
- A nyílt szikkasztóárok rendszeres karbantartást igényel. Utcaképileg nem előnyös, amikor különböző szélességű és mélységű szikkasztó árkok váltakoznak a porták előtt.
- Képzett vízvezető árok alkalmazása ott ajánlott, ahol a mélyebb fekvés vagy a kötöttebb talaj miatt a csapadékvíz helyi elszikkasztása csak nehezen megoldható.

Utcafásítás

Az utcát kísérő fasorok igen hatásosan képesek befolyásolni az utcaképet: vonzzák és vezetik a tekintetet; évszakonként változó látványt nyújtanak; klimatikus kondicionáló hatással rendelkeznek, azaz árnyékot adnak, növelik a környező levegő páratartalmát, felfogják a port.

- Az ingatlanok előtti faültetés ezért minden esetben támogatandó, illetve a közterület fásított jellege megőrzendő.
- A közterületi növénytelepítés esetén ajánlott a kialakult utcaképre tekintettel lenni. Ha jellemzően díszfákkal beültetett az utca, akkor ahhoz szükséges igazodni, ha gyümölcsfákkal, akkor gyümölcsfát vagy díszgyümölcsfát javasolt telepíteni.
- Ahhoz, hogy településképileg is értékelhető végeredmény szülessen az utca adottságaihoz alkalmazkodó egységes szabályozás szükséges. Érdemes meghatározni a faültetésre alkalmas közterületi sávot, az utca jellegéhez igazodó ajánlott fafajokat és az ültetendő fák egymástól való minimális távolságát.

- A fasoroknak egyenrangúságot kell biztosítani a közlekedési, közmű és elektromos hálózati létesítmények mellett. Nem szerencsés, ha egy közműfejlesztés miatt fasorok kell kivágni vagy csonkolni. Érdemes megtalálni a közös nevezőt.

Zöldsávok

Az utcák zöldfelületei – biológiai, élő mivoltuknál fogva – magasabb minőséget kölcsönöznek a település élettelen művi-épített struktúrájának, ezért kiemelt szerepük van a településkép alakításában. Az utcai zöldfelületeket jellemzően a nyílt árok és útburkolat közötti, valamint az árok és járda közötti felületek alkotják.

- A zöldsávon belül helyet kell biztosítani fásításnak illetve közműoszlopoknak.
- Minden esetben gondoskodni kell a zöldsáv növényzettel történő beültetéséről, minimum füvesítéséről. A zöldsávban gyept helyettesítő zúzottkő felület kialakítása nem javasolt.
- A járda mentén kialakított és rendszeresen gondozott virágágyások előnyösen befolyásolják az utcaképet, ezért támogatandók.
- A zöldsáv ne legyen parkolóhelyként használva. A lakóingatlanok előtt gépjármű-parkolásra a kapubeálló vehető igénybe. Kereskedelmi egységek előtt – amennyiben annak nincs telken belüli parkolója – az utcán merőleges beállítású, szilárd burkolatú parkolóhelyeket javasolt kialakítani.

- Az ingatlanok előtti közterületi zöldsávok kialakításában és fenntartásában az ingatlan tulajdonosok – lehetőségeikhez mérten – vállaljanak szerepet.

Parkok

- Javasolt a többszintű – fákat, cserjéket és lágyszárúakat egyaránt tartalmazó – növényállomány megőrzése, illetve a meglévő növényállomány ennek megfelelő kiegészítése, pótlása.

Kapubehajtók

- A kapubehajtók kialakítása egy-egy utcában legyen összehangolt. Amennyiben egy lakóingatlan esetében az ott élők nem használnak gépjárművet. (pl. idősek lakják), elfogadható a füvesített kapubehajtó. Az autóval kijárt keréknyomú kapubehajtó viszont semmiképpen sem szerencsés.

Közművezetékek

- A légvezetékek oszlopait úgy kell elhelyezni, hogy ne lehetetlenítsék el a zöldsávban történő fásítást, illetve ne követeljék meg a fák koronájának durva csonkolását.
- Törekedni kell a különböző (elektromos, elektronikus hírközlési) légvezetékek azonos oszlopsoron vezetésére.
- A légvezetékek oszlopai egy utcán belül legyenek azonos anyagúak és hasonló megjelenésűek

TÁJI ZÖLDFELÜLETEK

Erdőterületek

- Az erdősítéseknel javasolt ökológiailag is mérlegelni mind a telepítési helykiválasztást (termőhelyfeltárás), mind az erdők fafaj összetételét. Tájképi és ökológiai cél az őshonos fa- és cserjefajok alkalmazásával minél több elegyes erdőrészlet létrehozása, vagy a meglévő erdőállományok természetszerű irányba történő fokozatos átalakítása. Az egyoldalú, homogén fafaj összetételű és elaprózott területi eloszlású, ültetvény jellegű telepítések csökkentik a táj ökológiai változtatáságát és rontják a tájképi értékét.
- Tájképi és ökológiai értelemben nem kívánatosnak tekinthető a nemes nyár homogén (pl. energiaültetvény célú) állományai.
- A megfelelő, őshonos fafajösszetétel mellett a természetes és tájképileg kedvező erdő létrejöttének további feltétele a gazdag fajösszetételű gyepszint, cserjeszint és erdőszegély.

A stabil erdei vegetációt kialakító ökológiai szemlélet feltartóztathatja a gyorsan terjedő inváziós fajokat

Gyepterületek (kaszálók, legelők)

- Ajánlott a gyenge termőhelyi adottságú szántók visszagyepesítése és legeltetése. A legeltetés védi és hosszútávon fenntartja a gypes élőhelyeket, megakadályozza fás növényzet sarjrol történő spontán terjedését, és változatos, fajgazdag gyepeket alakít ki.

Mezsgyék (mező-, és talajvédő, tájtagoló fasorok és cserjések)

A határbeli mezsgyék fasorai, erdősávjai és cserjései különös jelentőséggel bírnak a tájkép és az ökológiai viszonyok alakításában. Megtörik az egybefüggő mezőgazdasági területek monotonitását, hangsúlyozzák jellegzetes tájszerkezetet, mérséklék a szélerózió és a szélsőséges időjárás hatását, búvó- és fészkelő helyet biztosítanak az állatvilág számára, és ökológiai folyosóként hálózák be a tájat.

- Ennek alapján javasolt az utakat és földterületeket határoló mezsgyék megóvása illetve újjakialakítása.

Ajánlott fafajok: mezei juhar, kocsányos tölgy, magyar és oszlopos tölgy, gyertyán, fehér-, fekete- valamint jegenyenyár, szárazságtűrő hársfajok, vadcserezsnye, vadmörte, vadalma, vénic szil, törökmogyoró; nedves élőhelyeken fűz fajok, nyír, éger, illetve kőris fajok.

Ajánlott cserjefajok: aranyribizke, galagonya, kökény, gyepűrózsa, jajoróza, közönséges fagyal, csíkos kecskerágó, veresgyűrű som, húsos som, mogyoró.

PÉLDAÉRTÉKŰ MEGOLDÁSOK

Mintaszerűen helyreállított lakóépület a faluközösség szolgálatába állítva

...

A lakóház karakterét megőrző felújítás

...

A hagyományos falazott kerítés is kiegészíthető ízléses módon korszerű kapuval

Lakóház mellett gondozott kert, mögötte leválasztva a gazdasági udvar

IMPRESSZUM

Megrendelő

Géderlak Község Önkormányzata

www.gederlak.hu

6334 Géderlak, Kossuth Lajos utca 95.

Polgármester: Katona György

Megbízott főépítész

Szilberhorn Erzsébet

A Településképi Arculati Kézikönyvet készítette

Kiss Attila